

A MAGYAR ÉS A NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS ÉLET ESEMÉNYEI

A 13. Nemzetközi Klinikai Fonetikai és Nyelvészeti Konferencia (13th Meeting of the International Clinical Linguistics and Phonetics Association)

Oslo, 2010. június 23–26.

A klinikai fonetikusok és nyelvészek egyik legrangosabb konferenciáját 2010-ben Oslóban rendezték meg. A találkozóra, amelyet változó helyszíneken – Cardiff (1991), London (1992), Helsinki (1993), New Orleans (1994), München (1996), Nijmegen (1997), Montreal (1999), Edinburgh (2000), Hong Kong (2002), Lafayette (2004), Dubrovnik (2006), Isztambul (2008) – tartanak, kétévente kerül sor.

Az idén immár 13. konferencia 172 résztvevőt számlált, minden kontinensről, számos országból érkeztek előadók. Az érdeklődők 4 plenáris előadást, 7 kerekasztalt (30 előadással), 72 szekcióelőadást és 66 poszterelőadást hallgathattak meg. A négy plenáris előadás témája a klinikai fonetika és nyelvészet legfontosabb kérdései közül került ki. Az első napon Kenneth Hughdal (Norvégia) a fonológiai feldolgozás és az olvasászavarok összefüggéseiről beszélt *Phonological features in reading disorders* címmel. A második napon Loraine K. Obler (USA) az időskori nyelvi változásokkal kapcsolatos kutatási eredményeit mutatta be, előadásának címe *Language changes in aging* volt. A harmadik napon Ewa Dąbrowska (Egyesült Királyság) előadása a grammatikai tudatosságról szólt (*Big words and little rules: Grammatical knowledge in a usage-based framework*). Végül az utolsó napon Ellen Gerrits (Hollandia) a cochleáris implantáción átesett gyermekek anyanyelv-elsajátítását tárgyalta (*State-of-the-art of language acquisition in deaf children with cochlear implants*).

Az első nap kivételével minden nap szerepelt a programban kerekasztal. Ezekben a speciális, egy témát alaposan, több szemszögből körüljáró üléseken olyan kérdések megvitatására került sor, mint például a szájpadhasadék okozta beszédzavar fonetikai sajátosságai, a specifikus nyelvi zavaros (SLI) és a két-nyelvű gyermekek beszédpercepciójának neurofiziológiai összefüggései, az elhúzódó fonológiai fejlődés kontrasztív nyelvészeti vizsgálata, az első szavak prozódiaja, a morfológia és a szintaxis elsajátítása nagyothalló gyermekeknél, a cochleáris implantáció hatása a gyermekek anyanyelv-elsajátítására, illetve a klinikai nyelvészet és a szociolingvisztika összefüggései.

A szekcióelőadások közül különösen érdekes volt Kathleen Wermke és Werner Mende (Németország) előadása, akik a csecsemősírás dallamának nyelvspecifikus fejlődését vizsgálták 450 újszülött életének első hét hónapjában. Tanulságos volt Jodi Tommerdahl (USA) előadása is, aki a spontán beszéd diagnosztikai felhasználásáról beszélt, azt elemelve, hogy milyen hosszúságú beszédmintákból lehet reális képet kapni a gyermekek beszédének nyelvi komplexitásáról. Monica I. K. Knoph (Norvégia) előadása kétnyelvű afáziások diagnosztikájáról és nyelvi képességeiről szólt. Egy nagyon ritka betegségről, a Cri du chat szindrómáról tartott érdekes és megrázó előadást Kristian Emil Kristoffersen (Norvégia).

A szekcióelőadások és poszterek között négy hazai előadás is szerepelt. Tar Éva a magyar affrikáták atipikus produkciójáról készített posztert. Gósy Mária és Horváth Viktória a súlyos beszédhibás gyermekek beszédfeldolgozási mechanizmusait tárgyalta. Gósy Mária és Bóna Judit előadása a dadogás sajátosságait mutatta be különböző beszéd típusokban. Bóna Judit posztere a beszédtervezési és -kivitelezési folyamatokat elemezte különböző beszédhelyzetekben rögzített hadaró beszédben. A konferencián elhangzott egy magyar–norvég együttműködésben készített előadás is a diszlexiás gyermekek idegnyelv-tanulásáról. Ezek mellett meghallgathattuk egy Amerikában élő magyar származású nyelvész előadását is: Bunta Ferenc a spanyol–angol kétnyelvű gyermekek fonológiai kompetenciájáról tartott előadást.

A szervezők az előadások összefoglalóit 308 oldalas kötetben publikálták, ezek jól használhatók a különböző témákban való tájékozódás során. A konferencia lebonyolítása tudományos és egyéb szempontból is mintaszerű volt. A szervezők gondoskodtak arról, hogy legyen idő az előadások után, az ebédszünetben és az esti programokon is a szakmai beszélgetésre, illetve a kapcsolatteremtésre. Mindemellet volt idő arra, hogy megismerkedjünk Oslo nevezetességeivel is, az ünnepi köszöntőt és fogadást például a Nobel-díj átadásának is helyet biztosító Városházán tartották.

A következő konferenciának 2012-ben Új-Zéland ad otthont.

Bóna Judit

**Bóna Judit: A gyors beszéd.
Produkciós és percepciós sajátosságok**

MTA Könyvtára–Lexica Kiadó, Budapest, 2009. 133 oldal

Több szempontból is időszzerű feladatra vállalkozott a szerző, Bóna Judit, a felgyorsult beszéd produkciós és percepciós szempontú elemzésével. Mindannyian érzékeljük, hogy egyre gyorsabb beszédünk tempója, különösen a fiataloké. Több objektív fonetikai vizsgálat is alátámasztja ezt a megállapítást.

Ennek a gyorsulási tendenciának egyik oka lehet, hogy kevésbé figyelünk a helyes artikulációra, amelynek következményeként a beszédhangok időviszonyai is átrendeződnek. A beszédpercepció mechanizmusok megfelelő működését azonban megnehezítheti a gyors tempó. Reprezentatív minisztériumi és nemzetközi vizsgálatok eredményei arra hívják fel figyelmünket, hogy a magyar lakosság körülbelül egynegyedének komoly nehézségei vannak a szövegértéssel. A mindennapi beszéd relatív felgyorsulása is valószínűleg valamilyen mértékben okolható ezekért a problémákért.

A kötet újdonsága elsősorban az, hogy nemcsak felolvasott, hanem spontán beszédben is vizsgálja a felgyorsult beszéd sajátosságait a teljes beszédprodukción és beszédfeldolgozási folyamatban.

A könyv hét nagyobb fejezetből és a témához kapcsolódó irodalomjegyzékből épül fel. A szerző doktori munkájához több éven keresztül folytatott kutatásait, kísérleteit mutatja be.

Az első fejezet *A beszéd és beszédtempó* címet viseli. Bemutatja a tempóval kapcsolatos terminológiai problémákat (1. és 2. alfejezet): hogyan különíthetjük el az artikulációs és a beszédtempót. Foglalkozik a beszédtempó elemzésének szakmai kérdéseivel (3. alfejezet), amely jó kiindulási alap lehet a tempóval foglalkozó kutatóknak: mekkora beszédrészletet érdemes vizsgálni; a kutatáshoz megfelelő tempóindex kiválasztása; milyen szegmentálási problémákba ütközhetünk a méréseknél; illetve hogyan kezeljük a megakadásokat a tempóvizsgálatoknál. A 4. alfejezetben megismerhetjük a magyar tempóvizsgálatok történetét, míg a következő alfejezet a beszédprodukción és a beszédtempó összefüggéseit tárgyalja. A beszédprodukción, folyamatban a beszédtempót számtalan tényező befolyásolhatja, ilyenek a beszélő személy genetikai tulajdonságai, az életkora, a környezeti minta, a személyiségjegyek, a pszichés állapot, a beszéd téma, a beszédhelyzet, illetve a beszéd mód stb. A beszédtempó és a beszédpercepció összefüggéseinek vizsgálatáról a 6. alfejezetben olvashatunk: milyen tényezők befolyásolják a tempóérzékelést, illetve milyen hatást gyakorol a beszédtempó a beszédpercepció mechanizmusok működésére.

A második fejezetben a szerző megfogalmazza kutatási céljait és hipotéziseit, majd a következőben ismerteti a beszédtempó kísérleti vizsgálatának módszertanát. A negyedik fejezet címe: *A magyar köznyelvi beszédtempó ma*. Itt két kutatását mutatja be részletesen a szerző. Az egyikben 15 fiatal beszédprodukciónját elemzi több szempontból (szünetezés, artikulációs és beszédtempó értéke), akik átlagos vagy az átlagosnál lassabb beszédsebességűek. A másikban összehasonlítja két rádióadó műsorvezetőinek, hírolvasóinak és a reklámokban szereplő bemondók beszédében a temporális sajátosságokat.

Az ötödik fejezet három beszéd típus kapcsán mutatja be a felgyorsult beszédtempó produkcion sajátosságait. A fejezet első részében egy hadarókkal és gyorsbeszélőkkel végzett kísérletsorozatot ismerhetünk meg; majd a ter-

mészletesen és a mesterségesen felgyorsított spontán beszéd jellegzetességeit vizsgálja két külön kísérletben.

A felgyorsult beszédtempó és a beszédfeldolgozás összefüggéseit a hatodik fejezet elemzi három kísérlet eredményeinek bemutatásával: a beszédészlelés, a munkamemória és a felgyorsult beszéd kapcsolata; a beszédtempó hatása a mondatértésre, illetve a szövegértésre.

A könyv utolsó fejezetében, amely *A felgyorsult beszéd társadalmi vonatkozásai* címet viseli, a szerző nemcsak összefoglalja a kötetben bemutatott kísérletek eredményeit, hanem meghatározza, hogy melyek a percepció számára korrektempóértékek az egyes beszédfeldolgozási szinteken.

A könyv záró gondolatai felhívják a figyelmet arra, hogy a gyors beszéd sok észlelési és megértési nehézséget okozhat a hallgatók számára. Hangsúlyozza továbbá a gyors beszéd pedagógiai, gyógypedagógiai vonatkozásain túl a médiában, a retorikában és a beszédtechnológiai alkalmazásokban betöltött szerepét is.

Váradi Viola

BESZÉDKUTATÁS 2011 konferencia**Spontán beszéd: elemzések, adatbázisok, alkalmazások**

A konferencia időpontja: 2011. október 27–28.

Helyszín: MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest VI., Benczúr u. 33.

A konferencia fő témája a spontán beszéd, az előadásokat elsősorban az alábbi témakörökben várjuk:

- fonológiai folyamatok érvényesülése a spontán beszédben;
- spontánbeszéd-műfajok;
- a spontán és nem spontán beszéd összevető elemzése;
- a hangkörnyezet hatása a fonémarealizációra;
- akusztikum és percepció;
- prozódia a spontán beszédben;
- a spontán beszéd temporális sajátosságai;
- a beszélőváltás sajátosságai;
- megakadásjelenségek a spontán beszédben;
- beszédzavarok, patológiás beszéd;
- a spontán beszéd a nyelvfejlődésben;
- idősök spontán beszéde;
- adatbázisok fejlesztése: célok, eredmények;
- a spontán beszéd alkalmazásai: kriminalisztikai felhasználás, beszédtechnológia, beszélőfelismerés;
- további vonatkozások.

Jelentkezési határidő előadás bejelentésére: 2011. május 31.

Jelentkezni lehet: Horváth Viktória,

e-mail: horviki@nytud.hu

vagy postán: MTA Nyelvtudományi Intézet Fonetikai Osztály,

1068 Budapest, Benczúr u. 33.

Telefon: (1) 321 4830/172.

Kérjük, hogy a jelentkezés tartalmazza az alábbi adatokat:

az előadó neve, munkahelye, címe, e-mail címe és telefonszáma;

az előadás címe és preferált típusa (szóbeli vagy poszter);

az előadás 15-20 soros absztraktja.

Az előadás elfogadásáról a szakmai lektorok véleménye alapján 2011. június 30-ig küldünk értesítést.

A konferencia részvételi díja: 3000 Ft, PhD-hallgatóknak: 1500 Ft.